

ARAŞTIRMA / RESEARCH

Annelerin Erken Postpartum Dönemdeki Konfor Düzeyinin Emzirme Öz-Yeterliliği ve Sadece Anne Sütüyle Beslenmeyle İlişkisi

Vassilya RASHİDOVA ¹, Aysun EKŞİOĞLU ², Mahide DEMİRELÖZ AKYÜZ ³, Esin ÇEBER TURFAN ⁴¹ Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Anabilimdalı, İzmir, Türkiye. ORCID: 0009-0009-4600-2494² Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, İzmir, Türkiye. ORCID: 0000-0002-8769-3289³ Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, İzmir, Türkiye. ORCID: 0000-0002-2774-892X⁴ Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, İzmir, Türkiye. ORCID: 0000-0003-2505-4913

ÖZET

Amaç: Erken postpartum dönemdeki annelerin doğum sonrası konfor seviyeleri ile emzirme öz-yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.**Gereç ve Yöntem:** Kesitsel tasarımdaki araştırmanın evrenini, 2023 yılında Türkiye'nin Ege bölgesinde yer alan bir üniversite hastanesinin kadın doğum servisinde yatan ve çalışmaya katılmayı kabul eden anneler oluşturmuştur. Örneklem, EPI Info programı ile hesaplanarak minimum 193 olarak belirlenmiş, toplamda 207 anne ile çalışılmıştır. Veri toplama sürecinde Birey Tanıtım Formu, Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği-Kısa Formu ve Doğum Sonu Konfor Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi IBM SPSS 26 programı aracılığıyla gerçekleştirilmiş, Bağımsız gruplar için t testi ve korelasyon analizleri uygulanmıştır.**Bulgular:** Araştırmaya katılan 207 kadının yaş ortalaması 29,96±5,87 olarak hesaplanmıştır. Emzirme sürecinde desteklenen ve sadece anne sütü ile beslemeyi tercih eden annelerin fiziksel konfor puanları daha yüksektir ($p<0,050$). Sütünün bebeği için yeterli olduğunu düşünen ve emzirme sorunu yaşamayan annelerin öz-yeterlilik ve konfor puanları anlamlı ölçüde yüksektir ($p<0,050$). Taburculuk eğitimi alan annelerin psikospirituel konfor puanı ve tek kişilik odada kalan annelerin sosyokültürel konfor puanları daha yüksektir ($p<0,050$).**Sonuç:** Annelerin emzirme öz-yeterlilikleri ve doğum sonrası konfor seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki olup, emzirme konusunda yeterli destek sağlanmasının her iki değişkeni olumlu etkilediği belirlenmiştir. Bu nedenle, postpartum dönemde annelere psikososyal destek programı içeren emzirme eğitimi sağlanması anne sütü ile beslenmenin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır.**Anahtar Kelimeler:** Anne sütü, doğum, emzirme, konfor, öz-yeterlilik.

The Effects of Postpartum Comfort on the Breastfeeding Self-Efficacy and Exclusive Breastfeeding of Mothers in the Early Postpartum Period

ABSTRACT

Objective: This study aims to examine the relationship between postpartum comfort levels and breastfeeding self-efficacy among mothers in the early postpartum period.**Materials and Methods:** This cross-sectional study was conducted in 2023 at the obstetric ward of a university hospital in the Aegean region of Turkey. The study population comprised mothers who were hospitalized in the obstetric ward and agreed to participate. The sample size was calculated via the EPI Info program, with a minimum of 193 participants needed; ultimately, data were collected from 207 mothers. The data collection tools used included the Personal Information Form, the Breastfeeding Self-Efficacy Scale-Short Form, and the Postpartum Comfort Scale. The data were analyzed via IBM SPSS 26, and independent t-tests and correlation analyses were performed.**Results:** The mean age of the 207 participating mothers was 29.96±5.87 years. Mothers who received support for breastfeeding and preferred exclusive breastfeeding had significantly higher physical comfort scores ($p<0.050$). Additionally, mothers who believed their milk supply was sufficient and reported no breastfeeding difficulties had significantly higher breastfeeding self-efficacy and postpartum comfort scores ($p<0.050$). Furthermore, mothers who received discharge education had higher psychospiritual comfort scores, whereas those who stayed in single rooms had higher sociocultural comfort scores ($p<0.050$).**Conclusion:** A significant relationship was found between breastfeeding self-efficacy and postpartum comfort levels. Adequate support for breastfeeding positively influenced both variables. Therefore, providing breastfeeding education programs incorporating psychosocial support during the postpartum period may contribute to the sustainability of exclusive breastfeeding.**Keywords:** Breastfeeding, breast milk, comfort, postpartum period, self-efficacy.

1. Giriş

Emzirme, bebeğin sağlıklı büyümesi için en güvenli, ekonomik ve erişilebilir beslenme yöntemidir; hem bebek hem de anne için kısa ve uzun vadede sağlık sonuçlarının iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlar (1, 2). Dünya Sağlık Örgütü'ne göre doğumdan sonraki ilk saat içinde emzirmenin başlatılması, ilk

altı ay süreyle sadece anne sütü ile beslenmenin teşvik edilmesi, iki yaş ve üzerinde ek gıdalarla birlikte anne sütü alımının devam ettirilmesi önerilmektedir (3). Bununla birlikte dünya genelinde ilk altı ay sadece anne sütü verme oranı %44'tür. Türkiye'de ise bu oran %41 olup, dünya ortalaması ile benzerlik gösterse de, önerilenden daha düşüktür (2, 4).

Geliş Tarihi/Received: 19.02.2025, Kabul Tarihi/Accepted: 12.08.2025

Sorumlu Yazar:

Aysun Ekşioğlu, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, İzmir, Türkiye.

E-posta: aysun.basgun@ege.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8769-3289

Mevcut makale daha önce 18-20 Mayıs 2025 tarihlerinde gerçekleşen 5. Uluslararası Asklepios Tıp, Hemşirelik, Ebelik ve Sağlık Bilimleri Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Doğum sonrası dönemde emzirmenin başlamasıyla annede gelişen emzirme öz-yeterlilik algısı, emzirme sürecinin başarısını etkileyen önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir (5, 6). Bandura'nın özyeterlilik teorisine dayalı olarak geliştirilen emzirme öz-yeterliliği; annenin emzirme eğitimi alması, doğumda yapılan müdahaleler ve hastane rutinleri, annenin sosyoekonomik düzeyi ve sosyodemografik özellikleri, eş ve aile desteği, sağlık çalışanlarından alınan destek, emzirme deneyimi, doğum şekli, ten tene temas ve emzirmeye başlama zamanı gibi çeşitli değişkenlerden önemli ölçüde etkilenmektedir (7). Yapılan çalışmalar yüksek emzirme öz yeterliliğine sahip annelerin, emzirmeye başlama ve sürdürme oranlarının yüksek olduğunu göstermektedir (8-10).

Doğum sonrası dönem, anneler için yalnızca fiziksel iyileşmenin değil, aynı zamanda psikososyal uyumun da sağlanması gereken hassas bir süreçtir. Bu süreçte, annede meydana gelen hormonal değişiklikler, fiziksel iyileşme süreci, yorgunluk, stres ve ağrı gibi faktörler emzirme öz-yeterliliğini doğrudan etkileyebilir (11). Bu yeni yaşam dönemine uyum sağlamada anneye rahatlık sağlamak çok önemlidir (12). Postpartum dönemin ilk saatlerinde annenin ağrılarının azalması, kanamasının kontrol altına alınması, hijyen ihtiyaçlarının karşılanması, rahatlaması, ayağa kalkıp yürüyebilmesi ve normal beslenme düzenine geçebilmesi; bebeğe bakım sağlama konusunda destek alması, hem kendi hem de bebeğinin ihtiyaçlarını karşılama konusunda annelerin daha rahat hissetmelerini sağlar (13, 14). Özellikle doğum sonrası konfor düzeyi, annenin bu süreci nasıl deneyimlediğini ve emzirme sürecine nasıl uyum sağladığını belirleyen temel unsurlardan biridir.

Kolcaba tarafından geliştirilen konfor teorisi, bireyin "çevresel, sosyal, psikolojik ve fiziksel" olmak üzere dört alanda rahatlama gereksinimlerinin karşılanmasını önerir (15). Doğum sonrası dönemde annelerin fiziksel iyileşmelerinin desteklenmesi, psikolojik olarak güvende hissetmelerinin sağlanması, sosyal destek mekanizmalarının devreye sokulması ve emzirmeye ilişkin bilinçlendirme yapılması, emzirme sürecinin başarısını artıracak önemli unsurlardır (12). Bu dönemde meydana gelen fiziksel ve ruhsal değişimlerle baş edebilmeleri için annelerin sağlık çalışanları tarafından desteklenmesi, bu süreci daha rahat ve uyumlu geçirmelerine katkı sağlayabilir (16).

Mevcut araştırma doğum sonu konfor düzeyinin annenin emzirme öz-yeterliliğine ve sadece anne sütü ile beslenmeye etkisini incelemektedir. Literatürde, postpartum konforun artırılmasının emzirme başarısı ve özyeterlilik üzerindeki etkilerini birlikte ele alan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Özkan ve arkadaşlarının metaanaliz çalışmasında (2024) farklı doğum şeklinin postpartum konforu ve emzirme öz-yeterliliğini etkileyebileceğini gösterilmiştir (12). Jouybari ve arkadaşları (17) ise konfor teorisine dayalı müdahalelerin emzirmenin teşvik edilmesinde ve bebeğin emzirilmesinde etkili olduğu bulmuştur (17). Brani ve ark. (18) yüksek emzirme öz-yeterliliğine sahip annelerin daha uzun süre ve daha yüksek oranda sadece anne sütüyle beslediklerini göstermiştir (18). Ancak bu çalışmalar, konforun hem emzirme öz-yeterliliği hem de anne sütüyle beslenme davranışı üzerindeki etkisini aynı anda değerlendirmemiştir. Bu nedenle, bu çalışma; annelerin konfor algısının emzirme düzeyi ve emzirme öz yeterliliği ile ilişkisini ele alması bakımından önemli sonuçlar sunmaktadır.

Bu çalışmanın, doğum sonu bakım uygulamalarının geliştirilmesine ve sağlık çalışanlarının emzirme danışmanlığı uygulamalarına katkı sağlaması beklenmektedir.

2. Gereç ve Yöntem

2.1. Araştırmancının Tipi

Bu çalışma tanımlayıcı ve kesitsel araştırma tasarımıdır.

2.2. Araştırmancının Yeri ve Zamanı

Araştırma verileri; Nisan-Haziran 2023 tarihleri arasında Türkiye'nin Ege bölgesinde yer alan bir üniversite hastanesinin kadın doğum biriminde toplanmıştır. Ağırlıklı olarak Ege bölgesinde ikamet eden topluma hizmet veren bu kurum, "Bebek Dostu Hastane" unvanına sahiptir ve antenatal dönemde hastanede izlenen tüm gebe kadınlara rutin emzirme eğitimi verilmektedir. Postpartum dönemde ise laktasyon hemşiresi tarafından annelere emzirme desteği sağlanmaktadır. Verilerin toplandığı obstetri servisi yaklaşık 30-40 hasta kapasitesinde olup, serviste postpartum dönemde olan lohusalar ve takipte olan riskli gebe kadınlar yatmaktadır.

2.3. Araştırmancının Evren ve Örneklemi

Araştırma evrenini bir üniversite hastanesinin obstetri servisinde yatmakta olan anneler oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğü Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 yılı verilerine göre birinci ayda sadece anne sütü ile besleme oranı %59,2 alınarak (4) %5 hata payı ve %95 güven aralığı ile EPI Info programında minimum örnek büyüklüğü 193 olarak belirlenmiş, çalışmada toplam 207 kişiye ulaşılmıştır.

2.4. Araştırmaya Dahil Olma ve Dışlama Kriterleri

Araştırmaya; doğum şekline bakılmaksızın termde, tekil ve canlı doğum yapmış, doğum sonrası herhangi bir komplikasyonu bulunmayan, genel sağlık durumu iyi, 18 yaş ve üzeri, Türkçe okuyup anlayabilen, emzirmeye engel fiziksel veya psikolojik bir sorunu olmayan anneler ve emzirmeye engel sağlık sorunu bulunmayan yenidoğanlar dahil edilmiştir. Katılımcı annelerin, doğumdan sonra en az 12 saatlik süreyi geçirmesi dikkate alınmış, taburcu olmadan önce görüşmelerin yapılması da kriter olarak belirlenmiştir. Erken doğum yapan, emzirmeye engel ciddi sağlık veya psikolojik sorunu olan, bebeği emzirmeye engel sağlık sorunu bulunan, bebeği yoğun bakıma transfer edilen ve araştırmaya katılmayı istemeyen anneler ise çalışmaya dahil edilmemiştir.

2.5. Veri Toplama Yöntemi ve Kullanılan Araçlar

Veriler hastane rutinleri ve bebek bakım sürecini aksatmayacak şekilde, annelerin doğumdan sonraki ilk 12 saatlik dönemi tamamlamalarının ardından, klinik olarak stabil oldukları ve görüşmeyi kabul ettikleri zamanda toplanmıştır. Çalışmanın amacı ile ilgili bilgi verildikten sonra yazılı onamları alınan annelere formlar verilmiş, kendileri tarafından doldurma işlemi gerçekleştirilmiştir. Veri toplamada kullanılan araçlar Birey Tanıtım formu, Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği-Kısa Formu ve Doğum Sonu Konfor Ölçeği'dir.

2.5.1. Tanımlayıcı Veri Formu

Literatür taraması sonucunda araştırmacılar tarafından hazırlanmış bu form, üç bölümden oluşmuştur; kadınların sosyodemografik özelliklerine ait 9 soru (yaş, eğitim, çalışma durumu, sağlık güvencesi vb.), obstetrik özelliklerine ait 14 soru (gebelik sayısı, yaşayan çocuk sayısı, planlı gebelik durumu, doğumdaki gebelik haftası, doğum şekli, bebeğin cinsiyeti, doğumdan sonraki kaldığı odanın durumu, refakatçi desteği vb.) ve emzirme durumuna yönelik bilgiler içeren 16 sorudur (emzirme ile ilgili eğitim alma durumu, doğum sonu ilk emzirmeyi başlama zamanı, emzirme desteği alma durumu, emzirme hedefi, formül mama verilme durumu, annenin emzirme konusunda sorun yaşayıp yaşamama durumu vb.) (19-23).

2.5.2. Doğum Sonu Konfor Ölçeği (DSKÖ)

Karakaplan ve Yıldız (24) tarafından geliştirilen Doğum Sonu Konfor Ölçeği 34 maddelik likert tipinde olup her bir madde 1-5 arası puanlanmaktadır (5- tamamen katılıyorum, 1-kesinlikle katılmıyorum). Ölçekten alınacak en düşük puan 34, en yüksek puan ise 170'tir. Ölçek; fiziksel, psikospirituel ve sosyokültürel şeklinde üç alt boyut içermektedir. Konfor düzeyi, ölçekten elde edilen toplam puanın artmasıyla birlikte yükselmektedir. Özgün çalışmada Cronbach Alpha değeri 0,785 olarak bulunmuş olup bu çalışmada 0,816 bulunmuştur (24).

2.5.3. Emzirme Öz-Yeterliliği Ölçeği-Kısa Formu (EÖÖ)

Emziren bir annenin kendisini bu konuda ne düzeyde yeterli gördüğünü değerlendiren ölçek, Dennis ve Faux (25) tarafından 33 madde olarak geliştirilmiştir. Daha sonra yapılan analizler sonucunda 14 maddeden oluşan kısa versiyonu oluşturulmuş ve Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği-Kısa Formu olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Tokat ve ark. (26) tarafından yapılmıştır. Özgün çalışmada kısa formun Cronbach alfa değeri 0,945; Tokat ve arkadaşlarının çalışmasında 0,865 ve bu çalışmada da 0,884 bulunmuştur. Likert tipi ölçekteki maddeler, hiç emin değilim (1 puan) ve her zaman eminim (5 puan) şeklinde değer almaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 14-70 arasındadır. Yüksek puanlar, güçlü emzirme öz-yeterliliği algısına işaret etmektedir.

2.6. İstatiksel Analiz

Araştırma verilerinin analizinde IBM SPSS 26 paket programından yararlanılmıştır. Sürekli değişkenler için, ortalama, standart sapma ve medyan, kategorik değişkenler için sıklık ve yüzde uygulanmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiş ve normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Doğum Sonu Konfor Ölçeği puan ortalaması ile emzirmeye ilişkin değişkenler arası karşılaştırmalarda bağımsız gruplarda t testi kullanılmıştır. Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği ile Doğum Sonu Konfor Ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılmasında Pearson korelasyon testi uygulanmıştır.

2.7. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmaya başlamadan önce Ege Üniversitesi Tıbbi Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Tarih: 09.02.2023, Sayı: 23-2T/33) etik onay ve hastanede yürütülebilmesi için Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nden kurum izni alınmıştır. Ölçeklerin kullanımı için araştırmacılar mail yoluyla gerekli izinler temin edilmiştir. Kadınlara araştırmanın amacı ve olası yararları açıklanarak, gönüllülük ilkesine uygun şekilde yazılı ve sözlü onamları alınmıştır. Araştırma Helsinki Deklarasyonu 2008 Prensipleri'ne uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

3. Bulgular

Araştırmaya 207 kadın katılmış, yaş ortalamaları 29,96±5,87 (min:19, maks:49) olarak bulunmuştur. Katılımcıların %64,3'ü lise ve üzeri eğitim mezunu olup %28'i çalıştığını belirtmiştir. Kadınların %83,6'sı çekirdek ailede yaşamakta olup, dörtte üçünün kamu sağlık güvencesi mevcuttur ve geliri gidere denktir. Toplam gebelik sayısı ortalaması 2,22±1,25, yaşayan çocuk sayısı ortalaması ise 1,82±1,01 olarak saptanmıştır. Doğumdaki gebelik haftası ortalaması 38,52±1,05 hafta iken, gebelikteki izlem sayısı ortalaması 7,51±3,82 olarak belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 2'de Emzirme Öz-Yeterlilik ve Doğum Sonu Konfor ölçek ve alt boyutları ile bazı değişkenlerinin ilişkisi analiz edilmiştir. Doğum şekline göre ölçek puanları arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir (p>0,05). Doğumdan sonraki ilk bir saat içinde emzirmeye başlayan annelerin emzirme öz-yeterlilik puanları, bir saatten daha geç emzirmeye başlayanlara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksektir (p<0,05). Doğum sonu konfor

ölçeği toplam puanı ve alt boyutları açısından emzirme zamanı dikkate alındığında anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0,05). Anne sütü ile beslenen bebeklerin annelerinde fiziksel alt boyut puan ortalaması formül mama verilenlere göre anlamlı olarak daha yüksektir. Bununla birlikte, bebeğin aldığı ilk besine göre diğer ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmemiştir (p>0,05). Emzirme desteği alan annelerin fiziksel alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (p<0,05). Biberon kullanan annelerin doğum sonu konfor toplam puanı ve fiziksel alt boyut puanı, kullanmayanlara göre daha düşük puan almıştır (p<0,05). Hastanede bebeğine mama verilen annelerin emzirme öz-yeterlilik ve doğum sonu konfor toplam puan ortalamaları mama verilmeyenlere göre daha düşüktür (p<0,05). Sütünün bebeği için yeterli olduğunu düşünen ve emzirme sorunu yaşamayan annelerin ölçeklerden aldığı toplam puan ortalamaları da anlamlı ölçüde yüksektir (p<0,05). Taburculuk eğitimi alt alanlarda psikospirituel boyut anlamlı olarak yüksek iken, tek kişilik odada kalanlarda psikospirituel ve sosyokültürel konfor alt boyut puanları daha yüksektir (p<0,05).

Doğum Sonu Konfor Ölçeği ile Emzirme Özyeterlilik Ölçeği toplam puanları arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir korelasyon saptanmıştır (p<0,005). Ölçeğin alt boyutları ile Emzirme Özyeterlilik puanları arasındaki ilişkilere bakıldığında; Fiziksel alt boyut ile pozitif yönlü zayıf düzeyde (p=0,358; p=0,000), Psikospiritüel alt boyut ile zayıf düzeyde (p=0,272; p=0,000), Sosyokültürel alt boyut ile çok zayıf düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür (p=0,186; p=0,000) (Tablo 3).

Tablo 1. Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri (n=207)

Sürekli değişkenler		X±SS	
Yaş (ort±SS)		29,96±5,87	
Toplam gebelik sayısı (ort)		2,22±1,25	
Yaşayan çocuk sayısı (ort)		1,82±1,01	
Doğumdaki gebelik haftası		38,52±1,05	
Gebelikteki izlem sayısı		7,51±3,82	
Kategorik değişkenler		n	%
Yaş grup	30 yaş altı	92	44,40
	30 ve üzeri	115	55,60
Eğitim durumu	İlköğretim ve altı	74	35,70
	Lise ve üzeri	133	64,30
Çalışma durumu	Çalışıyor	58	28,0
	Çalışmıyor	149	72,0
Aile tipi	Çekirdek	173	83,6
	Geniş	34	16,4
Sağlık güvencesi	Kamu	147	71,0
	Özel sigorta	60	29,0
Gelir algısı	Gelir giderden az	12	5,80
	Gelir gidere denk	158	76,30
	Gelir giderden fazla	37	17,90
X±SS: X(Ortalama) ± SS(Standart Sapma)			

X±SS: X(Ortalama) ± SS(Standart Sapma)

4. Tartışma

Emzirme özyeterliliği, annenin emzirme sürecinde kendine olan güvenini ifade ederken, doğum sonu konforu ise annenin genel iyilik hali ve rahatlığını kapsayan çok boyutlu bir kavramdır. Yapılan çalışmalarda, emzirme öz-yeterliliği yüksek olan annelerin emzirme sürecinde daha başarılı oldukları ve bu süreçte daha uzun süre devam ettikleri belirtilmektedir (27-29). Bu çalışmada, Emzirme Özyeterlilik Ölçeği (EÖÖ) ile Doğum Sonu Konfor Ölçeği (DSKÖ) arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen veriler, EÖÖ ve DSKÖ puanları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, doğum sonrası konfor düzeyi yüksek olan annelerin emzirme öz-yeterliliğinin de daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada doğum şeklinin annelerin DSKÖ puanları üzerinde anlamlı bir etki göstermediği belirlenmiştir. Benzer şekilde Erenoğlu ve Uslu'nun (30) çalışmasında da doğum şeklinin doğum sonrası konfor düzeyini etkilemediği bildirilmiştir (30).

Tablo 2. Emzirme öz-yeterlilik ve doğum sonu konfor ölçek ve alt boyutları ile bazı değişkenlerin ilişkisi

Değişkenler			Emzirme öz yeterlilik	Doğum sonu konfor toplam	Fiziksel alt boyut	Psiko-spritüel alt boyut	Sosyo-kültürel alt boyut	
	Sayı	%	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS	
Doğum şekli	Vajinal	76	36,7	52,21±6,82	121,27±12,57	46,68±7,48	42,42±4,50	35,69±5,22
	Sezaryen	131	63,3	50,48±7,04	120,00±11,44	45,14±6,80	43,08±4,62	35,45±4,39
	Test değeri			t=-1,480 p=0,140	t=0,746 p=0,457	t=1,512 p=0,132	t=-1,003 p=0,317	t=0,363 p=0,717
Doğum sonu ilk emzirme zamanı	İlk 1 saat	191	92,8	54,33±7,52	121,06±11,72	46,26±8,22	42,85±4,56	35,55±4,66
	1 saatin üzeri	15	7,2	51,36±6,31	120,42±12,87	45,66±4,65	42,60±4,99	35,33±5,40
	Test değeri			t=-2,046 p=0,042*	t=-0,202 p=0,173	t=-0,315 p=0,787	t=0,211 p=0,833	t= 0,177 p=0,860
Doğumdan sonra bebeğe verilen ilk besin	Anne sütü	178	86,0	51,72±7,79	120,93±11,84	46,11±6,93	42,88±4,14	35,62±4,65
	Formül mama	29	14,0	50,68±8,93	117,58±11,05	43,24±7,61	42,58±4,65	35,03±5,09
	Test değeri			t=0,638 p=0,524	t=1,415 p=0,159	t=2,040 p=0,043*	t=0,322 p=0,728	t=0,624 p=0,533
Emzirme konusunda destek alma	Evet	180	87,0	52,77±7,54	121,09±10,22	46,11±6,96	42,97±4,14	35,68±4,39
	Hayır	27	13,0	51,40±7,65	116,29±11,14	43,03±7,40	41,96±4,65	34,55±6,42
	Test değeri			t=-0,820 p=0,413	t=1,974 p=0,050	t=2,121 p=0,035*	t=1,067 p=0,287	t=1,168 p=0,244
Emzik kullanımı	Kullanan	39	18,8	51,20±8,54	119,20±12,31	44,61±8,11	42,67±4,72	34,87±4,39
	Kullanmayan	168	81,2	53,17±7,99	120,76±11,76	45,96±6,82	43,56±3,88	35,69±6,42
	Test değeri			t=1,368 p=0,173	t=-0,738 p=0,462	t=-1,072 p=0,285	t=1,095 p=0,275	t=-0,986 p=0,325
Biberon kullanımı	Kullanan	18	8,7	51,53±7,81	111,38±12,70	40,11±7,48	42,50±5,13	31,88±5,52
	Kullanmayan	189	91,3	52,11±7,32	121,33±11,22	46,03±6,82	42,87±4,54	35,88±4,36
	Test değeri			t=0,289 p=0,773	t=-3,490 p=0,001*	t=-3,611 p=0,000**	t=-0,329 p=0,742	t=-3,540 p=0,000**
Hastanede mama verilme durumu	Verildi	123	59,4	49,70±8,03	118,89±10,37	44,41±6,78	42,78±4,27	35,25±4,38
	Verilmedi	84	40,6	54,30±7,47	122,72±11,45	47,56±7,12	42,91±5,01	35,95±5,13
	Test değeri			t=-4,158 p=0,000**	t=-2,313 p=0,022*	t=-3,215 p=0,002*	t=-0,201 p=0,841	t=-1,051 p=0,308*
Sütün bebeği için yeterli olduğunu düşünme	Evet	125	60,4	55,14±6,42	122,05±12,30	46,96±6,91	42,83±4,96	35,97±4,74
	Hayır	82	39,6	46,19±7,42	118,04±10,78	43,79±6,93	42,85±4,07	34,87±4,59
	Test değeri			t=8,928 p=0,000**	t=2,405 p=0,014*	t=3,226 p=0,001*	t=-0,033 p=0,974	t=1,648 p=0,101
Emzirme sorunu yaşama	Evet	103	49,8	47,95±7,83	117,72±10,48	43,36±6,13	42,77±4,42	35,09±4,68
	Hayır	104	50,2	55,35±6,54	123,29±12,56	48,12±6,20	42,91±4,76	36,00±4,71
	Test değeri			t=-7,343 p=0,000**	t=-3,467 p=0,001*	t=-5,129 p=0,000**	t=-0,220 p=0,826	t=-1,386 p=0,167
Taburculuk eğitimi	Verildi	103	49,8	51,84±7,61	121,55±11,76	46,39±7,98	43,55±4,13	35,35±4,66
	Verilmedi	104	50,2	51,31±6,58	119,39±10,84	45,02±6,02	42,13±4,90	35,72±4,76
	Test değeri			t=-0,470 p=0,639	t=1,312 p=0,191	t=1,394 p=0,165	t=2,248 p=0,026*	t=-0,552 p=0,581
Doğumdan sonra kaldığı oda tipi	Özel oda tek kişi	115	55,6	51,68±8,20	120,06±11,84	45,44±7,52	43,43±4,39	34,78±4,47
	İki kişilik oda	92	44,4	51,45±8,04	120,97±11,92	46,04±6,50	42,09±4,72	36,78±4,83
	Test değeri			t=0,200 p=0,842	t=-0,552 p=0,582	t=-0,605 p=0,546	t=2,102 p=0,037*	t=-2,629 p=0,009*

*p<0,05; ** p<0,001; X±SS: X(Ortalama) ± SS(Standart Sapma)

*p<0,05; ** p<0,001; X $\pm$ SS: X(Ortalama) $\pm$ SS(Standart Sapma)

Öte yandan, Şahin ve Sinan'ın (13) çalışmasında ise vajinal doğum yapan annelerin, sezaryenle doğum yapanlara kıyasla DSKÖ toplam puan ortalamalarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır (13). Genel olarak değerlendirildiğinde, doğum şeklinin doğum sonu konfor üzerindeki etkisine dair bulguların literatürde farklılık gösterdiği, bunun çalışma grubunun sosyodemografik ve obstetrik özellikleri ve bölgesel farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir (12). Aynı zamanda çalışmalarda kullanılan DSK ölçeğinin uygulandığı zaman aralığı da sonuçları etkileyebilir. Doğumdan hemen sonra ölçülen konfor ile postpartum birkaç hafta sonra ölçülen konforun farklılık göstermesi söz konusu olabilir. Anneler iyileştikçe ve yeni rollerine adapte oldukça konfor düzeyi değişebilir.

Çalışma sonuçları, yalnızca anne sütü ile beslenen ve formül mama ya da biberon kullanılmayan bebeklerin anneleri ile emzirme konusunda desteklenen annelerin fiziksel konfor düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Kolbaca'ya göre konfor kişinin bedensel algısı ile ilgili olup bireyin fiziksel göstergelerinden etkilenmektedir (31). Buna göre doğum sonu dönemde yaşanan birçok fizyolojik değişiklik lohusanın fiziksel konforunu etkileyebilir (29). Örneğin emzirmenin kanamayı önleme gibi fizyolojik iyileşmeye katkısı (32) oksitosin hormonunun anneyi rahatlatıcı etkisi (33) ve emzirme desteğinin kolaylaştırıcı rolü (34), kadının doğum sonu fiziksel konfor düzeyini artırmada etkili olmuş olabilir.

Bu çalışmada emzirmeye ilk başlama zamanı, annenin emzirme öz-yeterliliğini anlamlı şekilde etkilemiştir. Literatürde de doğumdan hemen sonra emzirmeye başlayan annelerin, emzirme sürecine daha hızlı uyum sağladığı ve emzirme öz-yeterliliğinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (35). İlk emzirmenin erken gerçekleşmesi, annenin bebeğiyle yakınlaşmasını sağlayarak oksitosin salınımını artırır ve emzirmeyi kolaylaştırır (36). Bu da annenin emzirme konusunda kendine güvenini artırabilir. Bebeğini formül mama ile besleyen annelerin emzirme öz-yeterlilik puanlarının daha düşük bulunması, annenin süt üretimiyle ilgili endişe duymalarıyla ilişkilendirilebilir. Benzer şekilde, literatürde de formül mama kullanımının emzirme öz-yeterliliğini olumsuz etkilediğini gösteren araştırmalar mevcuttur (36, 37). Bunun tam tersine bu çalışmada ve pek çok çalışmada olduğu gibi bebeği anne sütüyle beslemek emzirme öz-yeterliliğini artıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (38). Aynı zamanda sütünün bebeği için yeterli olduğunu düşünen, meme sorunu yaşamayan ve hastanede mama verilmeyen annelerin EÖYÖ ve DSKÖ puanları da anlamlı olarak yüksektir. Bandura, öz yeterlilik kavramını "bir davranış ya da görevi gerçekleştirme konusunda bireyin hissettiği yeterlilik olarak tanımlamıştır (39). Buna göre meme sorunu yaşamayan ve sadece anne sütü ile bebeğini besleyen anneler, emzirme konusunda kendilerini başarılı hissederler ve bu durum süt yeterliliği inancını destekleyecektir (6, 40).

Tablo 3. Doğum sonu konfor ve öz-yeterlilik arasındaki ilişki (pearson korelasyon analizi) (n=207)

Değişken	Emzirme özyeterlilik	
	r	p
Doğum sonu konfor genel	0,372**	0,000
Doğum sonu konfor fiziksel alt boyut	0,358**	0,000
Doğum sonu konfor psikospirituel alt boyut	0,272**	0,000
Doğum sonu konfor sosyokültürel alt boyut	0,186**	0,000

r: Korelasyon katsayısı

Bu çalışmada, özel odada kalan annelerin psikospirituel konfor düzeylerinin, çift kişilik odada kalanların ise sosyokültürel konfor düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Benzer şekilde Öztürk ve ark. (41)'nın çalışmasında odada tek kalmanın ve odanın olanaklarından memnun olmanın doğum sonu konforu olumlu etkilediği vurgulanmıştır (41). Annelerin doğum sonu dönemde bebeği ile tek kişilik odada kalması; mahremiyetin korunmasını, bebeği ile etkileşiminin güçlenmesini, sevdiği ve değerli kişiler ile rahatça görüşebilmesini sağlayabilir. Çift kişilik odalarda kalmanın DSKÖ-Sosyokültürel alt boyutu üzerinde etki göstermesi ise anneler arasında sosyal destek mekanizmalarının gelişmesi ile ilişkili bir durum olarak değerlendirilebilir. Ekşioğlu ve ark. (42) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları da çift kişilik odalarda kalmanın anneler arası sosyal destek ağının güçlenmesi ile emzirme başarısının arttığına dikkat çekmektedir.

Çalışmada doğum sonrası konfor puanı yükseldiğinde, emzirme öz-yeterlilik puanı da doğru orantılı olarak artmaktadır. Özellikle fiziksel konfor alt boyutu ile orta düzeyde, psikospirituel ve sosyokültürel alt boyutlar ile düşük düzeyde bir ilişki mevcuttur. Yapılan çalışmalardan Kaya ve ark. (27) ile Balsak'ın (28) çalışmaları da benzer şekilde annelerin doğum sonu konforunun emzirme öz yeterlilikleri üzerinde pozitif yönde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Dennis ve Faux (25) tarafından geliştirilen emzirme özyeterlilik teorisi, annelerin kendilerini daha yeterli hissettiklerinde, emzirme davranışını sürdürmede daha istekli ve başarılı olacağına dikkat çekmektedir. Fiziksel konfor alt boyutunun emzirme öz-yeterliliği ile orta düzeyde anlamlı bir ilişkiye sahip olması, doğum sonrası fiziksel iyilik halinin emzirme konusunda annenin güveni artırdığını düşündürmektedir. Özellikle doğum sonrası ağrı, yorgunluk ve fiziksel rahatsızlıklar azaldığında annelerin emzirmeye daha istekli ve başarılı oldukları bilinmektedir (43). Psikospirituel ve sosyokültürel konforun emzirme özyeterliliği üzerindeki etkisi her ne kadar düşük düzeyde anlamlı ilişki göstermiş olsa da annenin doğum sonrası duygusal ve ruhsal olarak iyi hissetmesinin emzirme başarısını artırdığını; sosyal destek ve kültürel normların emzirme kararını etkilediği düşünülmektedir.

Çalışmada, sütünün bebeği için yeterli olduğunu düşünen ve emzirme sırasında herhangi bir sorun yaşamayan annelerin hem emzirme öz-yeterlilik hem de konfor puanlarının anlamlı ölçüde yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatürde, annenin süt yeterliliğine dair olumlu algısının, emzirme sürecinde özgüvenini artırarak emzirme öz-yeterliliğini yükselttiği bildirilmektedir (44). Ayrıca, emzirme sırasında sorun yaşamamak annenin fiziksel ve psikososyal konforunu desteklemekte, böylece emzirme motivasyonunu ve devamlılığını güçlendirmektedir (45). Bu sonuçlar, annelerin süt yeterliliği algısının güçlendirilmesi ve emzirme sürecinde yaşanabilecek sorunlara yönelik danışmanlık ve destek sağlanmasının önemini yansıtmaktadır.

5. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma sonucunda, annelerin doğum sonrası konfor düzeylerinin artmasıyla emzirme öz-yeterliliğinin yükseldiği görülmüştür. Özellikle, fiziksel konfor ve emzirme öz-

Rashidova ve ark., Doğum sonu konforun emzirme öz-yeterliliğine etkisi

yeterliliğinin orta düzeyde bir ilişki gösterdiği; psikospirituel ve sosyokültürel konforun da emzirme öz-yeterliliğini etkilediği ancak daha düşük düzeyde bir ilişki gösterdiği bulunmuştur. Bununla birlikte, doğum sonrası erken emzirmeye başlama, sadece anne sütüyle besleme, emzirme desteği alınması ve taburculuk eğitimi alınması ve annenin kaldığı oda tipi gibi faktörlerin doğum sonrası konfor ve emzirme öz-yeterliliği ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Doğum sonrası lohusalık bakımında fiziksel konforu artıran uygulamalara yer verilmesi, özellikle ağrıyı azaltan, yorgunluğu hafifleten ve rahat bir emzirme süreci sağlayan yöntemlerin teşvik edilmesi annelerin konfor düzeylerini artırılabilir. Bu alanda yapılacak ileri araştırmalar ve kanıt temelli uygulamalar konfor ve emzirme öz-yeterliliği ilişkisini daha kapsamlı bir şekilde ortaya koyabilir.

6. Alana Katkı

Bu çalışma, hem sağlık çalışanları hem de araştırmacılar için doğum sonrası bakım ve emzirme danışmanlıklarında konfor düzeylerinin ve öz-yeterliliğin artırılmasına yönelik stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Ayrıca, sadece anne sütü ile beslenmenin teşvik edilmesi amacıyla, doğum sonrası dönemde annelere yönelik konfor artırıcı yaklaşımların önemini vurgulamaktadır. Elde edilen veriler, emzirme desteği programlarının daha etkin hale getirilmesi için rehber niteliği taşıyabilir.

Teşekkürler

Bu makalenin hazırlanmasında katkıda bulunan; öncelikle araştırmanın gerçekleştirilmesi için izin verilen kurumlara ve araştırmamıza gönüllü katılan değerli kadınlarımıza teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması

Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.

Yazarlık Katkısı

Fikir/Kavram: VR, AE, MDA, EÇT; Tasarım: VR, AE, MDA, EÇT; Denetleme: AE, MDA; Kaynak ve Fon Sağlama: XX, XY; Malzemeler: XX, XY; Veri Toplama ve/veya İşleme: VR; Analiz/Yorum: AE; Literatür Taraması: VR, AE, MDA, EÇT; Makale Yazımı: VR, AE, MDA, EÇT; Eleştirel İnceleme: VR, AE, MDA, EÇT.

Finansal Destek

Araştırma için bütçe desteği alınmamıştır.

Kaynaklar

1. Hansen K. Breastfeeding: a smart investment in people and in economies. *Lancet*. 2016 Jan 30;387(10017):416
2. World Health Organization. Infant and young child feeding [Internet]. Geneva: WHO; 2021 [cited 2023 Dec 20]. Available from: <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/infant-and-young-child-feeding>
3. World Health Organization. Guideline: protecting, promoting and supporting breastfeeding in facilities providing maternity and newborn services. Geneva: WHO; 2017 [cited 2017 Nov 2]. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241550086>.
4. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. 2018 Türkiye Nüfus Ve Sağlık Araştırması (TNSA) Analiz ve Rapor [Internet]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü; 2019 [cited 2023 Nov 22]. Available from: https://hips.hacettepe.edu.tr/tr/2018_tnsa_analiz_ve_rapor-56

5. Tuthill EL, McGrath JM, Graber M, Cusson RM, Young SL. Breastfeeding self-efficacy: a critical review of available instruments. *J Hum Lact.* 2016;32(1):35-45. DOI: 10.1177/0890334415599533
6. Zhu J, Chan WC, Zhou X, Ye B, He HG. Predictors of breastfeeding self-efficacy among Chinese mothers: a cross-sectional questionnaire survey. *Midwifery.* 2014;30(6):705-11. DOI: 10.1016/j.midw.2013.12.008
7. Karataş A, Aluş Tokat M, Bilgiç D, Yağcan H. Emzirme Öz-yeterlilik Kuramı Çerçevesinden Prematüre Bebeği Olan Anneyi İncelemek: Olgu Sunumu. *BÜSAD.* 2024;5(2):560-9.
8. Dennis CL. Theoretical underpinnings of breastfeeding confidence: a self-efficacy framework. *J Hum Lact.* 1999;15(3):195-201. DOI: 10.1177/089033449901500303
9. Gerçek E, Sarıkaya Karabudak S, Ardiç Çelik N, Saruhan A. The relationship between breastfeeding self-efficacy and LATCH scores and affecting factors. *J Clin Nurs.* 2017;26(7-8):994-1004. DOI:10.1111/jocn.13423
10. Kılıcı H, Çoban A. The correlation between breastfeeding success in the early postpartum period and the perception of self-efficacy in breastfeeding and breast problems in the late postpartum. *Breastfeed Med.* 2016; 11:188-95. DOI: 10.1089/bfm.2015.0046
11. Cin B, Bayrı Bingöl F. Doğum sonrası algılanan sosyal desteğin travmatik stres ve depresyon düzeyi üzerindeki etkisi. *STED.* 2024;33(4):271-8
12. Özkan H, Aktaş EO, Işık HK. The effect of mode of delivery on postpartum comfort level and breastfeeding self-efficacy: a systematic review and meta-analysis. *Matern Health Neonatol Perinatol.* 2024 Sep 2;10(1):17. DOI: 10.1186/s40748-024-00187-3.
13. Şahin S, Sinan O. Investigation of mothers' postpartum breastfeeding and comfort conditions. *Health Care Women Int.* 2021;42(4-6):913-24. DOI: 10.1080/07399332.2021.1883022.
14. Zhang X, Lu H. Childbirth expectations and correlates at the final stage of pregnancy in Chinese expectant parents. *Int J Nurs Sci.* 2014 Apr;1(2):151-6. DOI: 10.1016/j.ijnss.2014.05.019
15. Yücel ŞÇ. Kolcaba'nın konfor kuramı. *EGEHFD.* 2011; 27(2):79-88
16. Akin Ö, Erbil N. Doğum şekli ve emzirme: sistematik derleme. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi.* 2020; 3(3): 302-38. DOI:10.38108/ouhcd.799949
17. Jouybari L, Sanagou A, Haghighparast A. Application of Kolcaba Comfort Theory in the postpartum period to promote the effective breastfeeding: A case study. *J Nurs Educ.* 2023;12(3):62-74
18. Brani P, Mrvoljak-Theodoropoulou I, Pechlivani F, Gourounti K, Iliadou M, Palaska E, et al. Mothers' breastfeeding self-efficacy after a high-risk or normal pregnancy: a Greek longitudinal cohort study. *Eur J Investig Health Psychol Educ.* 2024;14(6):1803-20. DOI: 10.3390/ejihpe14060119
19. İnce T, Aktaş G, Aktepe N, Aydın A. Annelerin emzirme özyeterlilikleri ve emzirme başarılarını etkileyen özelliklerin değerlendirilmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi.* 2017;7(3):183-90 DOI:10.5222/buchd.2017.183
20. Işık G, Çetişli N, Başkaya V. Doğum şekline göre annelerin doğum sonrası ağrı, yorgunluk düzeyleri ve emzirme öz-yeterlilikleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi.* 2018;11(3): 224-32.
21. Çapık A, Özkan H, Ejder Apay S. Loğusaların doğum sonu konfor düzeyleri ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi.* 2014;7(3):186-92.
22. Cantürk D, Akgün Kostak M. Vajinal doğum yapan ve sezaryen operasyonu geçiren annelerin ilk emzirme davranışları, emzirme öz-yeterlilik düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Mersin Univ Sağlık Bilim Derg.* Aralık 2020;13(3):382-94. DOI:10.26559/mersinsbd.718662
23. Ünal E, Şenol D. Primipar annelerde doğum şeklinin doğum sonu konfor ve emzirme başarısına etkisi. *Ordu University J Nurs Stud.* 2020;5(2): 158-65. DOI:10.38108/ouhcd.901241
24. Karakaplan S, Yıldız H. Doğum sonu konfor ölçeği geliştirme çalışması. *Maltepe Üniversitesi hemşirelik bilim ve sanatı dergisi.* 2010;3(1):55-65.
25. Dennis CL, Faux S. Development and psychometric testing of the Breastfeeding Self-Efficacy Scale. *Res Nurs Health.* 1999 Oct;22(5):399-409. DOI:10.1002/(sici)1098-240x(199910)22:5<399::aid-nur6>3.0.co;2-4.
26. Aluş Tokat M, Okumuş H, Dennis CL. Translation and psychometric assessment of the Breast-feeding Self-Efficacy Scale—Short Form among pregnant and postnatal women in Turkey. *Midwifery.* 2010; 26(1):101-8. DOI:10.1016/j.midw.2008.04.002
27. Kaya D, Gölbaşı Z, Aksoy H. Sezaryen ile doğum yapan kadınlarda postpartum konfor düzeyinin emzirme öz yeterliliği ile ilişkisi. *Anatolian J Health Res.* 2024; 5(2): 128-33. DOI: 10.61534/anatoljhr.1435914
28. Balsak NH. Annelerde doğum sonu konfor ile emzirme öz-yeterliliği arasındaki ilişki. [master's thesis]. [Gaziantep]: Gaziantep Üniversitesi; 2018. 81 p.
29. Çelik AS, Çelik EC. Doğumun şekli ve doğumda alınan anestezi türü doğum sonu konforu etkiler mi? *JAREN.* 2020;6(1):97-108. DOI:10.5222/jaren.2020.46704
30. Erenoğlu E, Uslu N. The effect of delivery mode on maternal and newborn comfort: An analytical study. *Ann Med Res.* 2020;27(6):1681-8. DOI: 10.5455/annalsmedres.2020.02.108
31. Gonzalez-Baz MD, Pacheco-Del Cerro E, Durango-Limáñez MI, Alcantarilla-Martín A, Romero-Arribas R, Ledesma-Fajardo J, et al. The comfort perception in the critically ill patient from the Kolcaba theoretical model. *Enferm Intensiva.* 2024 Oct-Dec;35(4):264-77. DOI: 10.1016/j.enfie.2024.03.001.
32. Masi AC, Stewart CJ. Role of breastfeeding in disease prevention. *Microb Biotechnol.* 2024 Jul;17(7):e14520. DOI: 10.1111/1751-7915.14520.
33. Erickson EN. Physiologic function of oxytocin after birth: influence on postpartum blood loss and lactation [dissertation]. [Mount Pleasant]: Oregon Health and Science University; 2018. 193 p.
34. Handayani L, Prihadi KD, Vergawita T, Fitriani I, Hafidz B, Aisyahrani AIB, et al. The role of social-psychological support in breastfeeding promotion among young mothers: literature review. *Int J Public Health.* 2025 Mar;14(1):148-60. DOI: 10.11591/ijphs.v14i1.25515
35. Buran G, Ozyazicioglu N, Aydın AI, Atak M. Evaluation of breastfeeding success and self-efficacy in mothers giving birth via vaginal delivery or cesarean section: a cross-sectional study. *Women Health.* 2022 Oct-Dec;62(9-10):788-98. DOI:10.1080/03630242.2022.2146832
36. Liu L, Wu Y, Xian X, Feng J, Mao Y, Balakrishnan S, et al. In-Hospital Formula Feeding Hindered Exclusive Breastfeeding: Breastfeeding Self-Efficacy as a Mediating Factor. *Nutrients.* 2023 Dec 12;15(24):5074. DOI:10.3390/nu15245074
37. Fan HSL, Fong DYT, Lok KYW, Tarrant M. A qualitative exploration of the reasons for expressed human milk feeding informed by the Breastfeeding Self-Efficacy Theory. *J Hum Lact.* 2023;39(1):146-56. DOI:10.1177/08903344221084629
38. Awaliyah SN, Rachmawati IN, Rahmah H. Breastfeeding self-efficacy as a dominant factor affecting maternal breastfeeding satisfaction. *BMC Nurs.* 2019 Aug 16;18(Suppl 1):30. DOI: 10.1186/s12912-019-0359-6.
39. Bandura A. Reflections on self-efficacy. *Adv Behav Res Ther.* 1978;1(4):237-69
40. Huang Y, Ouyang YQ, Redding SR. Previous breastfeeding experience and its influence on breastfeeding outcomes in subsequent births: A systematic review. *Women Birth.* 2019 Aug;32(4):303-9. DOI: 10.1016/j.wombi.2018.09.003.
41. Öztürk R, Yağız R, Er Güneri S. Doğum sonu konfor ile hastane taburculuğuna hazır oluşluk arasındaki ilişki ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Med J West Black Sea.* 2021;5(2):272-80.

42. Ekşioğlu A, Ataç N, Çağan ES, Genç R, Turfan EÇ. Breastfeeding attitudes and milk production of mothers staying in single and double rooms after birth: a cross-sectional comparative study. *Breastfeed Med.* 2025;20(1):42-9.
43. Snyder K, Peterson J, Bargstadt-Wilson K. "No one told me about this part": what breastfeeding women want and need to support their physical health. *J Womens Phys Ther.* 2021;45(2):51-6.
44. Akalpler Ö, Sarpkaya Güder D, Tekbaş S, Vural G. Examination of the relationship between breastfeeding self-efficacy and perceived breastfeeding sufficiency of mothers. *Cyprus J Med Sci.* 2022 Dec;7(6):731-7. DOI:10.4274/cjms.2020.1797.
45. Saghooni NM, Karshki H, Esmaily H, Feroz FZ, Najmabadi KM. Mothers' breastfeeding experiences of emotional support needs: A qualitative study in Iran. *J Caring Sci.* 2021 Aug 23;10(3):169. DOI:10.34172/jcs.2021.023.